

ДИСКУСІЇ ТА ДЕБАТИ

ТИП ДЕБАТІВ

Демократія - це постійна публічна дискусія. Вже саме це твердження обґрунтовує використання дискусії як методу навчання на уроках громадянської освіти. Ми використовуємо дискусії, щоб переконати учнів у цінності і силі дискусій і у важливості ролі кожного окремого громадянина в суспільному діалозі в демократичній державі.

На уроках громадянської освіти використовуються такі методи дебатів і дискусій:

1. Дебати "за і проти"
2. Оксфордські дебати
3. Панельна дискусія
4. Пленарне обговорення
5. Неформальне обговорення
6. Акваріум
7. Сократівська дискусія
8. Дискусія із запрошеним гостем
9. Дискусія на бали

1. Дебати "за і проти"?

Ми використовуємо дебати тоді, коли хочемо, щоб учні подивилися на одну і ту ж проблему з різних точок зору, проаналізували її, а потім вирішили.

До переваг цього методу належать:

- формування навичок аргументувати свою позицію,
- розвиток вміння мислити творчо та критично,
- підтримка процесу демократизації в школі,
- можливість краще розуміти прийняті рішення,
- формування почуття співвідповідальності за прийняті рішення,
- можливість використання в початковій і середній школі,

Залежно від рівня учнів, дебати можуть бути розширені або звужені. Вчитель допомагає учням підготуватися до дебатів, дає вказівки, створює позитивну атмосферу, уважно слухає доповіді учнів, не коментує, коли один з учнів закінчив говорити (вчителі мають таку тенденцію), заохочує учнів до обговорення з колегами, а не тільки з учителем, відповідає за змістовну підготовку учнів до дискусії та рекомендує необхідні для цього матеріали.

Практичні поради для вчителів

- Вчитель визначає правила дебатів.
- Вчитель вибирає тему, достатньо суперечливу для того, щоб пробудити діаметрально протилежні думки та емоції, але яка не викликає негативних емоцій (дебати зосереджуються навколо певної теми, а точніше - навколо певної тези, наприклад, "Вища освіта має бути безкоштовною", "Обов'язкова військова служба - це сучасна форма рабства").
- Вчитель ділить клас на 2 дискусійні групи: прихильників і противників тези.

- Залежно від концепції вчителя, учні можуть спочатку підготувати аргументи й докази тільки для своєї сторони або підготуватися до захисту обох позицій і лише кілька днів до дебатів визначити за допомогою жеребкування хто яку сторону буде представляти. Якщо клас є досить великим, можна створити групу спостерігачів. Спостерігачі стежать за поведінкою учасників дебатів, записують зауваження до представлених аргументів, вказують сильні та слабкі сторони учасників дебатів, намагаються зауважити помилки.
- Дебати є керованими – їх може вести вчитель, учень або двоє учнів. Завдання ведучих полягає у збереженні порядку дебатів, започаткуванні дискусій, наданні або позбавленні можливості висловлюватись у випадку недотримання ліміту часу, забезпеченні культури дискусії.
- Сторони в дебатах наводять свої аргументи. Кожен учасник намагається подати найкращі аргументи на підтримку своєї позиції. Учасники дебатів сидять навпроти одне одного. В інших типах обговорення учні сидять у колі, оскільки говорять один з одним і не надають аргументів учителю.
- Підсумок дебатів – це їх аналіз та визначення найважливіших моментів, описання досвіду, який варто використовувати в майбутньому. Під час підсумку і загальної оцінки дебатів можна використовувати наступні запитання:
 - Що слід покращити в наступних дебатах?
 - Які аргументи були найбільш переконливими?
 - Чи когось переконали змінити свою думку?
 - Які нові цікаві ідеї ти почув вперше?Якщо стоїть завдання допомогти двом сторонам створити спільний простір для дискусії, модератор просить членів кожної групи спробували знайти серед аргументів протилежної сторони хоча б один такий, який вони готові прийняти.

Практичні поради для учнів

- дотримуватись теми,
- намагатись довести і посилити свою позицію,
- спробувати передбачити стратегію суперника,
- починати від найсильнішого аргументу,
- пам'ятати про необхідність поєднання аргументів в логічне ціле,
- використовувати різні аргументи,
- підтверджувати аргументи доказами, наприклад, статистикою, оцінками різних авторитетів,
- уважно слухати аргументи протилежної сторони, щоб бути в змозі сформулювати контраргументи, шукати слабкі сторони протилежної сторони,
- не говорити занадто швидко, використовувати паузи,
- не читати з листочка, за винятком цитат і статистики,
- робити нотатки, які можуть допомогти підготувати контраргументи,
- ніколи не повторювати всього від самого початку, намагатись жестикулювати в міру.

Спостерігачі

Велику роль у завершальному етапі дебатів відіграють спостерігачі, які використовують спеціальну шкалу оцінювання, де вказують сильні і слабкі сторони дебатів, помилки, сильні аргументи тощо. Спостерігачі вирішують, чиї аргументи були переконливішими та чи теза дебатів

була захищена. Дебати можуть закінчитися голосуванням. Момент голосування часто є кульмінацією дебатів.

Користь від дебатів "за і проти"

Дебати розвивають навички:

- логічного мислення і аргументації,
- вирішення проблем,
- усного спілкування,
- письмового порозуміння,
- творчого мислення,
- пошуку і впорядкування інформації (в рамках підготовки до дебатів),
- перевірки своїх, часто поверхневих, поглядів.

Небезпеки, пов'язані з дебатами "за і проти"

В результаті дебатів:

- одна зі сторін може відчувати себе переможеною,
- одна зі сторін може бути незадоволена рішенням спостерігачів,
- учні можуть не поділяти позиції, яку вони представляють,
- можуть з'явитися негативні емоції, пов'язані з темою дебатів,
- може з'явитися нездорова конкуренція.

2. Оксфордські дебати як варіант дебатів "за і проти"

Основні засади:

- У дебатах беруть участь дві команди по кілька людей, які представляють протилежні погляди на дискусійне питання.
- Тема повинна бути сформульована чітко та зрозуміло.
- Учасники говорять по черзі, починає представник команди, яка захищає тезу.
- Під час дебатів можуть висловлюватись слухачі, чітко вказуючи, яку точку зору вони представляють; слухачі також можуть ставити запитання для уточнення.
- Для виступів слід визначити максимальний час і заздалегідь обраний ведучий повинен стежити за дотриманням часових рамок.
- Найважливішим моментом дебатів є голосування – в цей момент слухачі вирішують, яка із тез була доведена більш переконливо.

УВАГА! Важливо, щоб зал для дебатів був просторим. Учасники двох протилежних команд повинні сидіти обличчям один до одного, а за ними їхні слухачі-прихильники. На лавках, які розташовані перпендикулярно до дискусійних груп, сидять слухачі, які не визначились. На протилежному кінці кімнати, переважно на подіумі, сидять ведучий та секретар дискусії. Учасники можуть мінятися місцями лише в перервах між виступами.

3. Дискусія за методом "Акваріум"

Кілька осіб сидять у колі й ведуть дискусію з обраної теми. Інші учасники сидять навколо них і спостерігають за дискусією. Обов'язок спостерігачів – аналізувати хід дискусії з точки зору підбору та ефективності аргументів, дотримання положень регламенту, поведінки та загального процесу дискусії. Пізніше можна дискусію провести навпаки. Колишні спостерігачі беруть участь

у дискусії, а колишні учасники дискусії виконують роль спостерігачів – відбувається зміна ролей. Метою дискусії "акваріум" є взаємне навчання та вдосконалення вмінь, а не лише виявлення помилок.

4. Панельна дискусія

Тема панельної дискусії публічно обговорюється визначеною групою, тобто «панельною групою». Веде панельну дискусію модератор. Перед дискусією група готується, обговорює й точно визначає, що саме має бути сказано. Бажано, щоб представлені виступи були суперечливими. Перша частина зустрічі готова. Ведучий модератор зазвичай знає, що скаже учасник панельної дискусії, та керує виступами як диригент оркестром. Друга частина зустрічі відкрита для учасників із залу. Вони можуть ставити запитання учасникам дискусії та коментувати їхні аргументи, а також представляти власну точку зору. Модератор надає слово аудиторії та учасникам дискусії.

На закінчення коротко підсумовує те, що вже було сказано, додавши свій коментар. Добре проведена панельна дискусія ніколи не закінчується однозначною оцінкою, а залишає у кожного із учасників відчуття важливості власної думки.

5. Пленарне обговорення

Це вільна дискусія групи від кільканадцяти до кількадесяти осіб (однак ефективний обмін ідеями можливий у групах не більше, ніж 20 осіб). Пленарне обговорення – це метод, який дозволяє учням продемонструвати свої знання, досвід та ідеї щодо вибраної теми. Ведучий пленарного обговорення повинен мати великий досвід і бути добре підготованим. Він відкриває обговорення, представляє його план, заохочує висловлюватись, стежить за часом, нагадує про культуру мовлення, підкреслює перехід до наступного пункту обговорення, робить підсумок попередніх етапів, а потім і всього обговорення й виділяє спільні та розбіжні позиції. Пленарне обговорення не повинно тривати довше, ніж 45 хвилин.

6. Неформальне обговорення

Це дискусія вільного характеру. Всі учасники беруть в ній участь на рівних правах. Роль ведучого обговорення (вчитель або учень) обмежена, він тільки ініціює дискусію, а потім відходить у сторону, даючи учням можливість вільно обмінюватись думками. Вони лише повинні дотримуватися часових рамок. Тим не менш, ведучий повинен бути добрим спостерігачем, аби зрозуміти, що саме відбувається в групі в ході обговорення, щоб учасники могли навчитися чогось від нього. Неформальне обговорення використовується для обміну інформацією, презентації нових стилів мислення та ідей.

7. Сократівська дискусія

Це форма інтелектуальної бесіди, яка зосереджена на тексті. Текстом може бути есе, звіт, вірш, відео, живопис, стаття тощо. Учитель вибирає для учнів текст. Учні сидять у колі та, вислухавши текст, обговорюють його. На відміну від інших, сократівська дискусія фокусується в основному на критичному мисленні й відкритих запитаннях. Критичне мислення – це серце сократівської дискусії. Ця дискусія спрямована на те, щоб незрозуміле стало зрозумілим, а безпідставне

знайшло своє підтвердження. Сократівська дискусія є віднайденням істини. Вона сприяє творчому мисленню, розвиває толерантність до двозначності.

8. Дискусія із запрошеним гостем

Перша частина зустрічі належить запрошеній особі, а в другій інші учасники ставлять запитання, коментують те, що раніше почули.

9. Дискусія на бали

Цей метод полягає на оцінці як основного змісту сказаного учасниками, так і їхньої поведінки під час дискусії (додатні та від'ємні бали). Перевагою цього методу є напрацювання навичок учнів вести дискусію у ввічливій формі, так, щоб не перебивати нікого, нікого не образити, щоб не монополізувати дискусію і постійно контролювати ситуацію.

У дискусії бере участь 4-6 учнів. Вони сидять так, щоб могли бачити один одного, а також їх могли бачити інші учні в класі. Крім того, учасники дискусії повинні бачити розміщений на стіні план дискусії та написані правила оцінювання.

Учень може отримати додатні бали за продемонстровані змістовні знання, від'ємні бали за спосіб обговорення (див. аркуш оцінки дискусії на бали).

План дискусії - це найважливіший елемент дискусії на бали. Він може бути встановлений вчителем або спільно з учнями.

Мета плану полягає в організації дискусії, тому що не можна перейти до наступного пункту плану, якщо він попередньо ретельно не обговорювався.

ПРАВИЛА ДИСКУСІЇ:

- Учитель не повинен втручатися в дискусію, його завдання полягає в тому, щоб признати бали за індивідуальний внесок окремого учня до дискусії, можуть допомагати йому інші учні, але рішення про присудження остаточного числа балів приймає вчитель;
- Учасники дискусії визначають можливі фактичні помилки або помилки у міркуваннях;
- Після закінчення дискусії вчитель підсумовує як перебіг дискусії, так і сам її зміст.

Бібліографія

- D.C. Remy, *Handbook of Basic Citizenship Competencies*, Washington D.C. 1980.
- Т.Нівінський, Я. Гоенцедорф-Грабовський, *Tu maеш це і розвивай*, Лодзь 1995. [Т.Niwiński, J.Goentzendorf-Grabowski, *Ty to masz i rozwijaj*, Łódź 1995].
- Preparing Citizens: *Linking authentic assesment and instruction in civic I law-related education*, редакція: В.Міллер, L.Singleton, Boulder Colorado 1997.
- Efective teaching*, редакція: М.Kouvilsky, L.Quarante, Illinois London, England 1997.
- Про мистецтво дебатів, опрацював* Р. Панковський, Варшава 1996. [*O sztuce debatowania*, oprac. R. Pankowski, Warszawa 1996].
- Teach each other: Connecting talking and writing*, в: English Journal, January 1993.
- Creating a socratic seminars and...*, L.Lambrieht, в: Community College Journal February-March 1995.

Джерело матеріалу - це інтернет-видання підручника Громадянської Освіти у Муніципальній Школі, опрацьованого Центром громадянської освіти.

Матеріал доступний на умовах ліцензії Creative Commons Із Зазначенням Авторства – Поширення На Тих Самих Умовах 4.0 Міжнародна Публічна Ліцензія

